

כבוד של כלב למי שנשכו כלב שוטה?

אמר ליה: לפי שאני אומר: רק בהיתר רפואה זו, של אכילת חצר כבוד של כלב חולקים עליו חכמים, ולא נחלקו עליו בהיתר הרפואה האחרת, למי שחושש בפיו בשבת.

לימא מסייע ליה לרבי יוחנן שלא נחלקו חכמים במי שחושש בפיו בשבת, מהא דתניא:

מי שאחזו ירקון, שפניו נעשות צהובות — מאכילין אותו בשר המור.

מי שנשכו כלב שוטה — מאכילין אותו מחצר כבוד שלו.

והחושש בפיו — מטילין לו סם בשבת.

דברי רבי מתיא בן חרש.

וחכמים אומרים: באילו — אין בהם משום רפואה.

ומבאר הגמרא: זה שאמרו חכמים כי "באילו" אין בהם משום רפואה — למעוטי מאי? דמשמע מדבריהם שיש מתוך שלשת הרפואות רפואה שגם חכמים מודים בה, ורק "באילו" המסוימות אין בהן משום רפואה.

מאי לאו, למעוטי סם, לחושש בפיו, שמודים בו חכמים שיש בו רפואה ויש לקחתו בשבת!

ודוחה הגמרא: לא כך היא משמעות דברי חכמים.

אלא הם חולקים על כל שלשת רפואותיו של רבי מתיא בן חרש המוזכרות בברייתא. ולא התכוונו אלא למעוטי רפואת "מקיזין דם"

לסרונכי, לחולי אסכרה, שבזאת הם מודים לו שהיא רפואה מועילה.

הכי נמי מסתברא:

דתניא: שלשה דברים אמר רבי ישמעאל ברבי יוסי ששמע משום רבי מתיא בן חרש: מקיזין דם לסרונכי בשבת, ומי שנשכו כלב שוטה מאכילין אותו מחצר כבוד שלו, והחושש בפיו מטילין לו סם בשבת.

וחכמים אומרים: באילו אין בהן משום רפואה.

"באילו" — למעוטי מאי?

מאי לאו — אתרתי רפואות בתרייתא, הכתובות לאחרונה, הם חולקים עליו.

ולמעוטי דרישא, שבתרופה הראשונה, של הקזת דם לאסכרה הם מודים לו.

ודוחה הגמרא: לא כך כונת חכמים.

אלא "באילו" קאי אתרתי דרישא קמייתא. שבשתי הרפואות הראשונות נחלקו עליו. ולמעוטי רפואה דסיפא, שמודים לו ברפואת החושש בפיו.

תא שמע, שבהטלת סם בשבת למי שחושש בפיו מודים חכמים, מהא דתני רבה בר שמואל:

עוברא שהריחה מאכל ביום הכיפורים, והסתכנה — מאכילין אותה עד שתשוב נפשה.

ומי שנשכו כלב שוטה — מאכילין אותו מחצר כבוד שלו.

והחושש בפיו — מטילין לו סם בשבת.

דברי רבי אלעזר ברבי יוסי שאמר משום רבי מתיא בן חרש.

וחכמים אומרים: בזו בלבד אנו מודים לו שהיא רפואה ולא ברפואה אחרת.

”בזו” שמודים לו חכמים — אחייא על איזה רפואה?

אילימא אעובריה, שמאכילים אותה ביום הכיפורים — הרי פשיטא שחכמים מודים בכך! כי עובריה שהסתכנה מי איכא למאן דאמר דלא מאכילים אותה? ואלא רבי מתיא בן חרש אמרה, עד שתאמר שחכמים מודים לו בה? אלא לאו — אסב, על רפואת הסם למי שחושש בפיו בשבת הם מודים. ולא על האכלת חצר כבד שהרי בפירוש חלקו עליו במשנה.

ומסקינן: אכן שמע מינה.

רב אשי אמר: מתניתין נמי דיקא שחכמים מודים ברפואת מי שחושש בפיו בשבת, מהא דקתני בה:

ועוד אמר רבי מתיא בן חרש החושש בפיו מטילין לו סם בשבת. ולא פליגי רבנן עליה.

ואם איתא דפליגי רבנן עליה — ליערבינהו לשתי הרפואות וליתנינהו, וליפלגו רבנן בסיפא על שתייהן.

ומסקינן: שמע מינה.

שניו במשנה: מטילין לו סם בשבת מפני שספק נפשות הוא.

והוינן בה: למה לי למשנתנו לחזור תו שוב ולמומר: וכל ספק נפשות דוחה את השבת?!?

אמר רב יהודה אמר רב: להשמיענו כי לא רק אם ספק אם ימות מהחולי בשבת זו בלבד אמרו שמותר לחלל עליו את השבת הזו.

אלא אפילו אם עתה הספק הוא שמא ימות בשבת אחרת, ובשבת זו ברור שיחיה, מותר לחלל שבת זו כדי להצילו מספק מיתה בשבת אחרת.

היכי דמי?

כגון דאמדרה לרפואתו שיקחנה לתמניא יומי, במשך שמונה ימים, ויומא קמא לנטילת הרפואה הוא בשבתא.

מהו דתימא: ליעבב מנטילת הרפואה עד לאורתא למוצאי שבת, כי היכי דלא ניהול נחלל עליה תרי שבתא, אלא רק שבת אחת.

קא משמע לן שיש לו ליטלה מיד בשבת הראשונה.

תניא נמי הכי: מחמין חמין לחולה בשבת בין להשקותו את המים החמים בין להברותו לחזקו על ידי רחיצה במים חמים.

ולא כשהוא מסוכן בשבת זו בלבד אמרו שמותר להחם לו, אלא אפילו תהיה סכנתו לשבת אחרת, מותר לחלל עליו שבת זו.

ואין אומרים: כיון שאין סכנתו בשבת הבאה ודאית אלא רק ספק, נמתין לו שמא יבריא.

אלא, מחמין לו מיד. מפני שספק נפשות דוחה את השבת. ולא ספק סכנה בשבת זו הוא דוחה, אלא אפילו ספק שבת אחרת.

ואין עושיין דברים הללו, של חילול השבת

לצורך הצלת חולה, לא על ידי נכרים ולא על ידי כותיים, אלא על ידי גדולי ישראל.

ואין אומרים, אין סומכים להתיר שיעשו דברים הללו של חילול שבת לצורך הצלת נפשות, לא על פי הבנתם של נשים ולא על פי הבנתם של כותיים.

אבל מצטרפין הם הנשים והכותיים לדעת אחרת. שאם שני ישראלים אומרים שצריך לחלל על חולה זה את השבת ושלשה ישראלים אומרים שאין צורך לחלל עליו, מצטרפת דעת האשה או הכותי אל השניים, ונעשה הענין ספק השקול, ומחללים עליו את השבת.

תנו רבנן: מפקחין עושים כל פעולת הצלה לצורך פקוח הצלת נפש בשבת.

והזריז להציל בשבת:

א. הרי זה משובה.

ב. ואין צריך ליטול רשות מבית דין כדי לחלל את השבת בפעולות ההצלה.

הא כיצד?

ראה תינוק שנפל לים — פורש מצודה ומעלהו.

והזריז להצילו:

א. הרי זה משובה.

ב. ואין צריך ליטול רשות מבית דין.

ומדייקת הגמרא מיתור הענין, שלמרות שכבר כתב התנא "הרי זה משובה" הוצרך התנא להוסיף "ואינו צריך ליטול רשות מבית דין", להשמיענו שמותר לו לפרוש

רשת להציל את התינוק, ואף על גב דקא צייד כוורי דגים יחד עם התינוק.

וממשיכה הברייתא:

ראה תינוק שנפל לבור — עוקר חוליא על שפת הבור כדי שיהיה נוח להכנס לבור ולהעלותו, ומעלהו.

והזריז הרי זה משובה, ואין צריך ליטול רשות מבית דין.

וגם כאן מדייקת הגמרא מיתור הענין: מותר לו לעקור את החוליה לצורך ההצלה, אף על גב דמתקן דרגא, שמתקן בכך מדרגה לבור [דבר שאסור לעשותו בשבת משום מלאכת בונה].

וממשיכה הברייתא: ראה שננעלה דלת כפני תינוק — שוברת ומוציאו. והזריז הרי זה משובה, ואין צריך ליטול רשות מבית דין.

ומדייקת הגמרא כמו מקודם: ואף על גב דקא מיכווין למיתבר בשיפוי. לשבר מהדלת נסרי עץ או קיסמי עץ.

וממשיכה הברייתא:

מכבין את האש המסוכנת לנפש, ומפסיקין את הילוכה על ידי נתינת כלים עם מים בדרך הילוכה — מפני הדליקה בשבת.

והזריז הרי זה משובה, ואין צריך ליטול רשות מבית דין.

ומדייקת הגמרא: ואף על גב דקא ממכיד מכוכי, שמנמיך את הגחלים לצורך שימושו בהן.

וצריכא, להשמיענו בכל חילוקי הדינים הללו שאינו צריך לבוא וליטול רשות מבית

דין:

דאי אשמועינן הצלת תינוק מהים, שאינו צריך ללכת לבית דין וליטול רשות, הייתי אומר כי דוקא שם הדבר מותר, **משום דאדהכי והכי** שבינתיים עד שילך ויבקש רשות **אזל ליה**, ילך התינוק לאיבוד, ויטבע בים.

אבל כשנפל התינוק לבור, **דקא יתיב**, שהוא יושב בו. **אימא לא** יצילנו ללא נטילת רשות.

לכן **צריכא** להשמיענו את ההיתר להציל בלי נטילת רשות בנפל לבור.

ואי אשמועינן בור — **משום דקא מיבעית**, שהקטן מבועת מיוחד, וסכנה היא לו.

אבל ננעלה דלת — היה מקום לומר שאין לו לשוברה בלי ליטול רשות מבית דין, היות **ואפשר** שיתכן להמנע מחילול שבת, וכגון **דיתיב בהאי גיסא** שישב לו בצדה השניה של הדלת **ומשביש ליה** ויקרקש לו לתינוק **באמגוזי**, באגוזים וירגיענו בכך עד מוצאי שבת.

ולכן **צריכה** הברייתא להשמיענו שמחמת ספק סכנה של התינוק, אין לו לחשוש שמא אסור לשבור את הדלת ללא רשות מבית דין, אלא יזדרז מיד לשוברה, מבלי לחוש.

ומבאר הגמרא את דברי הברייתא "מכבין ומפסיקין" — **למה לי להשמיענו?**

דאפילו הסכנה שבדליקה אינה לאנשי חצר זו שהדליקה בה, אלא יש חשש לאנשי חצר אחרת, מותר לכבותה מבלי ליטול רשות.

אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל: לא הלכו בפקוח נפש אחר הרוב. אלא גם

במקום שיש מיעוט ישראלים ורוב נכרים, ואין ידוע אם האדם שצריך להצילו הוא יהודי או נכרי, מחללים עליו את השבת.

ומארת הגמרא: **היכי דמי** שאין הולכים בפקוח נפש אחר הרוב?

אי נימא שנפלה מפולת על אחד מתוך עשרה אנשים, **ודאיכא תשעה ישראל ונכרי אחד ביניהו**, ואין יודעים על מי מהם נפלה המפולת — **רובא ישראל נינהו!**

אי נמי פלגא ופלגא, חמשה נכרים וחמשה ישראלים, אין צריך לדינו של שמואל, היות וזה ספק השקול — **וספק נפשות לחקל**.

אלא דאיכא תשעה נכרים וישראל אחד.

הא נמי פשיטא שחייבים להצילו, גם לולי דינו של שמואל, משום דהוה ליה אותו אחד "קבוע" במקומו.

והכלל הוא שבכל דבר קבוע, שלא פירש מהרוב, אלא התעורר עליו הספק במקום המצאו, אין הולכים בו אחר הרוב, אלא **כמחצה על מחצה דמי!**

ומשנינן: **לא צריכא** כאן מדובר **דפרוש** כולם לחצר אחרת, ובעת פרישתם נפלה על אחד מהם מפולת, והתעורר הספק שלא במקום קביעותו אלא בעת פרישתו.

מהו דתימא: **כל דפריש** — **מרובא פריש**, כמו בכל ספק שהיה בו פרישה מהרוב, ונאמר לפי הכלל הזה כי שנפלה עליו מפולת פרש מרוב הנכרים.

קא משמע לן, **דלא הלכו בפקוח נפש אחר הרוב**, ומספק שמא הוא המיעוט הישראלי מחללים עליו את השבת להצילו.

ופרכינן: איני! היתכן שכאשר פירשו לחצר אחרת ונפל הגל בעת פרישתם לחצר האחרת אין הולכים אחר הרוב, ומצילים.

והאמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: תשעה נכרים וישראל אחד, ונפלה על אחד מהם מפולת בשבת, רק אם היו כולם באותה חצר — מפקחין, מסירים את הגל מעליו.

אבל אם נפל הגל בחצר אחרת, אין אנן יודעים מי מבני החצר האחת שהה בזמן נפילתו של הגל בחצר האחרת — אין מפקחין כיון שלא התחזק לנו שיש ישראלי בחצר האחרת.

ומשנינן: לא קשיא.

הא, דינו של שמואל שמפקחים, מדובר דפרוש כולחו לחצר אחרת, שהתחזק ישראל גם בחצר האחרת. ומשמיענו שמואל שאין הולכים בפיקוח נפש אחרי הרוב גם במצב של פרישה, למרות שיש מקום לומר שכל דפריש מרובא פריש.

הא, דינו של רבי יוחנן שאין מפקחים אם נפל הגל בחצר אחרת, מדובר דפרוש רק מקצתייהו מהעשרה לחצר האחרת, וכיון שלא התחזק שם ישראל, ויש גם לומר כל דפריש מרובא פריש, אין מפקחין.

והוינן בה: ומי אמר שמואל הכי שאין הולכים בפיקוח נפש אחר הרוב?

וחתנן: עיר שיש בה ישראלים ונכרים, ונמצא בה תינוק מושלך.

אם רוב הדרים באותה עיר הם נכרים — הרי התינוק נכרי.

ואם רוב ישראל — הרי הוא ישראל.

היו בה מחצה ישראל על מחצה נכרים — הרי הוא ספק ישראל.

ואמר רב: לא שנו במשנה שאם היו בה רוב ישראל הרי הוא כודאי ישראל, אלא לענין להחיותו, אבל ליחסו, ואם הוא בת תהא מותרת להנשא לכהן — לא מחזיקים אותו כישראל מיוחס, כי מעלה עשו ביוחסין עד שיהיה אפשר לתלות בשני "רוב".

9ה-א ושמואל אמר: מה ששנינו כי ברוב ישראל הרי הוא ישראל הוא לענין לפקח עליו את הגל בשבת. אבל במחצה על מחצה שהוא רק ספק ישראל אין מפקחים עליו את הגל.

ודין זה סותר את דינו הקודם של שמואל, שאמר אין הולכים בפיקוח נפש אחר הרוב.

ומשנינן: כי איתמר דשמואל "לפקח עליו את הגל" — ארישא של המשנה שם איתמר. שכך שנינו שם: אם רוב נכרים — נכרי.

ועל כך אמר שמואל: ולענין פקוח נפש — אינו כן, לפי שאין הולכים בפיקוח נפש אחר הרוב, ולכן אפילו ברוב נכרים מפקחים עליו בשבת.

ומה ששנינו "אם רוב נכרים הרי הוא נכרי" — למאי הילכתא?

אמר רב פפא: להאכילו נבלות כדין נכרי.

וזה ששנינו "אם רוב ישראל הרי הוא ישראל" — למאי הילכתא? והרי גם במחצה על מחצה אין מאכילים אותו נבילות!

להחזיר לו אבירתו. ובמחצה על מחצה אין